

בנכין לו כלום בשביל זה מחלקו לעוה"ב. אבל אם יבקש אדם שיתנו לו יותר מהקצוב לו לפי מזלו, אי"א לתת לו בחנם. כי אם ע"י שמנכין לו מחלקו לעוה"ב, ור"א בן פדת ודאי לא נתרצה להחליף עולם עומד בעולם עובר, וע"כ לא היה שום עצה איך לפרנסו יותר מכפי מזלו כ"א להחריב את העולם ולבנותו מחדש. אולי יולד במזל אחר.

**

ירושלמי ספ"ג דתענית, רבן יוחנן בן זכאי כד הוה בעי מיחות מיטרא, אמר לספריה, קום לך קומי היכלא בגין דרבי בעי מספרא (להסתפר) ולית בחיליה מצטער, מיד הוי נחית מיטרא ע"כ, ולכאורה הוא דבר תימה, דהא בעצירת גשמים יש סכנת רעב של כל העולם ומ"מ אין הצער הזה מכריע שירדו גשמים וצערו של ר' יב"ז, שלא היה יכול להסתפר מכריע יותר מסכנת רעב של כל העולם? אבל ביאור הדבר שא"א שהצעה של כל העולם יכרית ירידת גשמים, שהרי זה גופא הוא התכלית של עצירת הגשמים, מפני שמידת הדין נותנת שילקה כל העולם ברעב מפני עונותיהם, אבל ריב"ז לא נחתיב כלל לפי מעשיו אפילו אותו הצער המועט, שלא יוכל להסתפר וזה מכריח לבטל הגזירה, כי א"א שיצטער שום אדם, שלא מן הדין, אפילו בצער כל שהוא, וע"ז נאמר הצור תמים פעלו, בפעולתו שום פגם כל דהוא.

**

א. ר"ה י"ה, אר"ה גדולה תשובה שמקרעת גזר דין, מיתביב, השב בינתים, מוחלין לו, לא שב בינתים, אפילו הביא כל אילי נביות שבעולם, אין מוחלין לו, לא קשיא, הא ביחיד הא בציבור, תא שמע, יורדי הים באניות וגו', עשה להם סימניות, כאכין ורקין שבתורה, לומר לך, צעקו קודם גז"ד נענין, צעקו לאחר גז"ד אינן נענין, הני נמי כיתדין דמו ע"כ, ומשמע מלשון הגמ', דלא איירי ביחידין, דא"כ היל"ל הכא במאי עסקינן ביחידים, אלא משמע, דאיירי ברבים, מ"מ אין דינן אלא כיתדיים, וצ"ע טעמא מאי בהא דתנו, בארבעה פרקים העולם נידון, כתב הר"ן, קשיא לי, כיון

שאדם נידון בר"ה, ודאי על כל המאורעות שלו דנין אותו, וכיון שכן, הכל נידון בר"ה, וניחא לי, שג' דברים נידונין לכל העולם בג' זמנים הללו, אבל בר"ה, כל באי עולם עוברין לפניו אחד אחד, וגזרין עליו, חלקו מדברים הללו, ובס' קול הרמ"ז על משניות, כתב, לא הבנתי זה, דא"כ מקבוץ המעטים נעשה הכולל, וא"כ הכל בר"ה עכ"ל, ונראה ביאור דברי הר"ן, לפי מ"ש הגר"א בליקוטים בסוף ס' אבן שלמה, וז"ל, דלכאורה קשה, אותן שחוזרין מעורכי המלחמה, אם נגזר עליהם שימותו לא ינצלו אף בביתם, וכן קשה, על הצדיקים שברחו בעת הזעם, והענין, כי יש מזל כללי ומזל פרטי, ואם נגזר על עיר אחת או על אומה אחת, במזל כללי ליהרג, לא ימלט אף האיש שלא נגזר עליו בפירושו, כמ"ש, ויש נספה בלא משפט, (וכמ"ש כיון שנתנה רשות למשחית אינו מבחין וכו') שמזל כללי נוצח למזל פרטי, ע"כ מועיל לברוח שמא לא נגזר עליו בפרטות, עכ"ל, וענין זה מפורש בתורה, בכתוב, כי לא שלם עון האמורי עד הנה, שאין הקב"ה נפרע מאומה עד שתתמלא סאתה, וכן בעיר אחת, גבי צוער, שהיו עונותיה מועטין מסדום, בשנה אחת, ומבואר מזה, שיש דין על כלל האומה, ומצטרפים מעשים של כמה דורות, וכן על כלל העיר, משנים הרבה, ויש דין גם על כלל העולם, כמבואר ספ"ק דקידושין, העולם נידון אחר רובו, אף שכל אדם יש עליו דין בפני עצמו, וזהו כונת הגמ', הא ביחיד, הא בציבור, שאם הגז"ד היה על כלל הציבור, ולא על כל אחד ואחד מצד עצמו, אז מתבטל ע"י תשובה, אבל אם היה הגז"ד על היחיד מצד עצמו, אין התשובה מועלת לבטלו, וס"ד דמקשה, דיורדי הים באניות הן ציבור, כמו עיר, והגז"ד היה על האניה כמו על עיר, ומשני, הני כיחדין דמו, היינו שהגז"ד היה על כל אחד מיורדי האניה בפני עצמו, אלא שהזמינן הקב"ה למקום אחד, לקיים גזירותיו.

ב. ובשורת הרשב"א ח"א סי' קמ"ח נשאל בהא דאמרינן, בניי חיי ומוזני, לאו בזכותא תליא מילתא, אלא במזלא, ומפסוקי התורה נראה בהיפוך גמור וכו', והשיב הרשב"א, כי התורה דיברה על הכלל ולא על הפרט, וזו כדברי האומר יש מזל לישראל, אבל

just add it up each individual?

151

להאומרים אין מול לישראל, התורה דיברה בין על הכלל בין על הפרט וכו', וכן כתב עוד שם בסי' ת"ט צדוד שם בסי' י"ט, נשאל במ"ש, האי מאן דביש ליה בהאי מתא ליזיל למתא אחריתא, והלא כתוב, כי לא לאדם דרכו וכו', והוא כעין קושית הגר"א הנ"ל, באותן שחוזרין מעורכי המלחמה, והשיב, פעמים שהחטא גורם למנוע ממנו הטוב וצריך הוא כפרה, ואחד מדרכי הכפרה, הוא שינוי מקום, לפיכך אמרו, שצריך לגלות ממקומו וכו', אי נמי, פעמים שמול המקום ההוא גורם, וכשנסתלק למקום אחר יצא מתוך המהפכה, אבל מי שנגזר עליו, אי אפשר וכו' עיי"ש, ותירוצו השני הוא כדברי הגר"א, ולפי דברי הרשב"א הנ"ל, שהתורה לא דיברה על הפרט, רק על הכלל, מתורצת הקושיא המפורסמת, למה לא ביארה התורה בפירוש בגמול הנשמות, כמו שהאריכו הכתובים בשכר ועונשי עוה"ז, שהרי הא דהעולם נידון אחר רובו לא שייך אלא בעוה"ז, אבל בעולם הבא, כל אחד ואחד נידון בפני עצמו, והתורה לא דיברה על הפרט, אלא על הכלל, ועוה"ב, לא שייך על הכלל רק על הפרט, ותחישב בזה עוד, התימה דהא ידוע שנמצא בעולם צדיק ורע לו, רשע וטוב לו, ואילו בכתובים מפורש, כי בכל עת שעשו ישראל הישר בעיני ה' שקטה הארץ, ובשעה שעשו הרע בעיני ה' נפלו לפני אויביהם, והתשובה לזה היא, כי הטעם, מה שיש צדיק ורע לו, הוא משום דשכר מצוה בהאי עלמא ליכא, וכן ברשע ורע לו, מפורש בתורה, ומשלם לשונאיו אל פניו בעוה"ז, להאבידו מעוה"ב כפירש"י שם, וכ"ז לא שייך אלא על הפרט ולא על הכלל, דבפרט שייך לומר שיקבל גמולו בעוה"ב ולא בעוה"ז, אבל על הכלל, אין דינם רק בעוה"ז, ולא בעוה"ב, ומשו"ה על הכלל מוכרח להיות תמיד, רשע ורע לו, צדיק וטוב לו.

יראת שמים

סוף דבר הכל נשמע וגו'. כי זה כל האדם. הוכונה בזה שלא יעלה בדעתך לאמר כי יראת ה' היא מעלה באדם ומי שאין בו יראת ה'